

„Miluji Justinu tak velmi, že bez ní být nemohu...“

Proměna příběhu od *passio* k *hagiografické romanci*

VENDULA ZAJÍČKOVÁ

Kterého čtenáře či posluchače by při následující ukázce napadlo, že se jedná o hagiografické dílo?

Těch časov bies jeden velí čarodějník, jenž slul Cyprianus, z své mladosti po sedmi let od svých starost diáblu obětován. Ten jistý Cyprianus svatú Justýnu svěckým milováním velmi milováše, proněžto dal se na veliké čary, zda by mohl kterým činem ku povolení manželstva obrátiti, anebo jednomu svému přieteli, jemužto Angladius řekli, jenž ji také milováše, popřieti. A když tak veliké zázraky kúzlem činieše, ež kdy v jiné tváři obracováše, jednu pozval diábla, chtě skrzě něho svatú Justinu přemoci. Jemužto diábel vecě: „Pročs mě pozval?“ K němužto Cyprianus vecě: „Miluji Justinu tak velmi, ež bez ní být nemohu. Muožes li to kak učiniti, aby svú mysl ke mně obrátila?“ K němu diábel vecě: „Já sem ten, jen člověka z ráje vyhnati mohl, a tak jsem mocen, jež sem to mocně zpósobil, ež Kain vlastnieho bratra Abele zabil. Já sem zpósobil, ež sú židé Hospodina umučili. A když jsem tak veliké věci přivedl, velmi lépe to moci budu učiniti, ež tato panna bude po tvěj po všiej vóli. Aby lépe uvěřil, vezmi tuto mast ode mne, zkropiž stěny okolo jejie domu, a jáť zatiem přida, srdce k tobě po tvěj vuoli obráci.“

(PassMusA fol. 501)

Fenomén *passio*

Passio, záznam o mučení a smrti křest'anského světce, stojí na počátku hagiografické literatury. Svědectví až k prolití krve se těšilo úctě od prvního pronásledování církve a dalo podnět ke vzniku kultu světců; jako *exempla* slouží příběhy mučedníků dodnes. Během staletí prošlo *passio* jako literární žánr několika změnami a stejně jako jiné žánry bylo ovlivněno dobovými trendy v literatuře i společnosti. V tomto příspěvku na konkrétní skupině textů sledujeme, jak se vyvíjel žánrový prototyp *passio*. Zvolili jsme články o svatých pannách-mučednicích ze *Zlaté legendy* a staročeského *Passionálu* a naším cílem je prokázat, anebo vyvrátit pozdně antické vlivy z počátku tohoto žánru a jejich narativní proměnu pod vlivem dalších žánrů.

Metodologicky je práce založena na diachronní analýze, na srovnání původní předlohy hagiografických textů o pannách-mučednicích a *Zlaté legendy* a dále na zachycení narativního posunu od *Zlaté legendy* ke staročeskému *Passionálu*. Pozornost je věnována především výstavbě dialogu, proměnám topoi a narativní struktury.

Původní *passio* a jeho znaky

Jaká je geneze žánru *passio*? Zprávy o křest'anských mučednicích začaly po církevních obcích kolovat od poloviny 2. století (ŠUBRT 2009: 41) již na počátku se jednalo o rozmanité žánry:

dopisy obcím, biografická vyprávění, (pseudo)opisy autentických soudních protokolů. Jako dva základní typy mezi nimi pak můžeme označit *akta* a *passiones*. V narativní struktuře akt převažuje dialog – výslech mučedníka, plní funkci autenticity (díky právním termínům) a dramatizace. K němu bývají připojeny další epizody a především popis smrti (IBID.: 41–43). Oproti tomu v *passiones* převažují pasáže narativní, příběh se skládá z popisu zatčení, pobytu ve vězení, výslechu, často polemiky s heretiky, dále nezbytného vyznání víry a detailního líčení smrti provázené zázraky. Sémantika znovuzrození (*dies mortis* jako *dies natalis*) především skrze mučednickou smrt je rovněž předznamenána v evangeliích (BERSCHIN 2004: 26) a novozákonní pašijový příběh se stal předlohou struktury *passiones*.¹ Dialogické pasáže jsou včleněny do narativního rámce a „jejich podíl na celém textu je výrazně menší než u akt“ (ŠUBRT 2009: 43). Dalšími částmi bývá souvislá mučedníková řeč, polemika s heretiky etc.

Acta a *passiones* se ovšem v praxi kombinují (IBID.). Domníváme se, že *akta* jsou, vzhledem ke svému vztahu k historicitě a dokumentárnosti, z obou základních typů původnější, a dialog v *passio* má svůj prototyp právě v aktech. Výslech a soud obžalovaného křesťana se staly konvenčními v pozdějších hagiografických žánrech, kde je jich užito především ke zdůraznění hlouposti pohanů (STOUCK 1999: 43) a k jejich zesměšnění; tento trend je prokazatelný i ve *Zlaté legendě* a v *Passionálu*, ale nachází se již ve zprávě ze soudního řízení a exekuce sv. Cypriána.² Kupodivu *passiones* o nejstarších a nejvlivnějších křesťanských mučednících ve *Zlaté legendě* ani v *Passionálu* převyprávěna nejsou, na rozdíl od *passiones* pozdějších a hůře doložitelných svatých z doby největší perzekuce za císařů Decia a Diokleciána.

Passio je pojem starší a zpočátku častěji užívaný než pojem *martyrium*.³ Walter Berschin si všimá, že v *passio* může být opomenut celý světcův životní příběh a že se soustředí pouze na mučednickou smrt. Tím, že mívá dvojí titul, *vita et passio*, signalizuje dvojdielnost biografie: v první části Jak ukážeme později, ve *Zlaté legendě* a následně i ve staročeských *passionálních* textech je tento typ běžný.⁴

Na *passio* měla vliv i literární tradice zaznamenávající smrt významných osobností; texty označované jako *exitus/transitus/obitus* mají své kořeny v antické literatuře (*Exitus viri illustris/clari* – odchod, tedy smrt slavného, příkladného občana) a stávaly se součástí biografie (IBID.: 26–27).

¹ Architekt pro *passio*, nejen jako explicitní příklad k následování, ale i narativní předlohu, nacházíme ve vyprávění o umučení Kristově (pašijích), následujícím archetypálním vzorem pro prvokřesťanské mučedníky se stalo vyprávění o umučení sv. Štěpána (Sk 7), jehož ukamenovali Židé.

² *Acta proconsularia sancti Cypriani* ukazují, jak Cyprián chytře, ale zdvořile uplatňuje římské právo na ochranu křesťanů (Stouck 1999: 43).

³ „Martyrem non tam facit pena quam causa“ (Řehoř Veliký, in: Berschin 2004: 25).

⁴ Např. v merovejských hagiografiích bývalo líčení *passio* od líčení života odděleno dokonce graficky.

V původních aktech a *passiones* identifikujeme především topos *modly, nebo smrt*. Vydání křesťanů na smrt z důvodu, že se neklaní římským bohům, je zakotveno v dekretu císaře Decia z roku 249 (ŠUBRT 2009: 26n), který zrušil zásadu *conquirendi non sunt* (není třeba je pronásledovat). Impulz k pronásledování křesťanů tak vycházel přímo z císařské iniciativy, nikoli od udavačů, nepřátel a správců měst či provincií. Druhý topos představuje *pobrdání smrtí*, vysmívané Římany a pokládané od počátku za jeden z hlavních rysů křesťanství, a s ním související *amor mortis* (láska ke smrti), vítězící nad vášněmi a tělesným utrpením. Záměrné napodobování biblických pašijí v konkrétních momentech – např. výslech Pilátem, bičování, cesta na Golgotu, zemětřesení – vyjadřuje topos *imitatio Christi* (napodobování Krista).

Tendence k narativitě od 5. století. *Passio* a další žánry, vývoj žánrového prototypu

Během 4. a 5. století mělo vyprávění o mučednících tendenci k narativu, zatímco rétorika si naopak našla místo v kázání o mučednících.⁵ Tendence rozvinout příběh o statečném mučedníkovi přeměnila původní *passiones* v umělecká díla, pro která v antice neexistoval název, ale my je označujeme za „lidovou knihu“ (BERSCHIN 1986: 110). To se týká nejen *passiones* raně křesťanských mučedníků, ale i skupiny apoštolů, z nichž všichni kromě Jana byli umučeni, a světců (alespoň podle tradice) z jejich blízkosti, např. sv. Klementa. Právě v tomto období vznikají také první *passiones* panen-mučednic.

Předlohu dramatického líčení scén mučení (jako charakteristického rysu textů ve *Zlaté legendě*, o kterém se obvykle mluví jako o Voraginově schopnosti fabulace – *Lust zu fabulieren*), musíme hledat mnohem hlouběji. Takto barvitě popisy krutých scén pocházejí právě z pozdní antiky (IBID.: 74n), jako příklady bychom mohli zmínit veršem psané *Passio sancti Sebastiani*, *Passio sancti Laurentii* a *Passio sanctae Agnetis*, jejichž dialogičnost a dramatickosti inspirovala tvůrce již ve 4. století. Uvedené určující znaky – dialogičnost, důraz na dramatickosti a flexibilita pro dramatické zpracování a vykreslení archetypálních rysů světce – jsou patrné i v pozdějším Voraginově převyprávění těchto textů.

Pod vlivem světských žánrů a společenských ideálů

Passiones (ale i *vitae*) byla ovlivněna světskou literaturou, což Simone Gauntová označuje za *mezižánrovou intertextualitu* (GAUNT 2000: 50).

Pro popularizované, laicizované hagiografické texty jsme proto zvolili anglické označení *romance*, neboť reflektuje původ těchto textů v románských jazycích; kromě toho je zavedené a dobře funguje v zahraniční literatuře k tématu: termín *hagiografická romance* bývá nejčastěji

5 V latinské homiletice; křesťanská homilie se na rozdíl od původem pohanského panegyriku vzdala narativu.

používán právě v souvislosti s texty o umučení svatých panen. Z hlediska autenticity se jedná o nepravděpodobné příběhy o svatých s nedostatkem historičnosti, v nichž je rozpuštěna hranice mezi biografii a fikcí (STOUCK 1999: 517), z hlediska literární genologie o texty, na něž měla přímý vliv světská romance.

Ke znakům hagiografické romance náleží nekonkrétnost místa, času (někdy v době „za pronásledování křesťanů“, nejčastěji Diokleciánem, zmíněn je pouze název města, o ničem nevyprávějící jména římských soudců a protivníků), až předimenzování textu zázraky a v případě *passiones* panen-mučednic i zápletky s milostnou tematikou.

Na posun od *passio* k romanci měly vliv i historicko-sociologické změny ve společnosti vrcholného středověku, tzv. feminizace svatosti (*feminization of sanctity*), dvorská láska a v neposlední řadě rostoucí vliv žen (WOGAN-BROWNE 2001: 92). Domníváme se, že je to právě přítomnost ženské protagonistky, která posouvá původní *passio* k hagiografické romanci. Konflikt mezi mužským protivníkem a dívkou, která jej odmítá, spojuje žánr se světskou romancí. Narativní struktura obou typů je shodná, až na triangulační vztah mezi protagonisty: ve světské romanci probíhá spor mezi dívkou a jejím protivníkem-nápadníkem, který nakonec skončí dívčím podlehnutím, zatímco v hagiografické romanci dívka odmítá světského protivníka-nápadníka kvůli Kristu a láska mezi nimi zůstává na duchovní, netělesné rovině.

Články o starokřesťanských pannách-mučednicích ve *Zlaté legendě* a ve staročeském *Passionálu*

Sledovali jsme vztah 11 latinských a 13 staročeských verzí hagiografických textů o svatých pannách-mučednicích, a to jednak k nejstarší doložitelné předloze a jednak k žánrovému prototypu z hlediska narativních technik a jejich proměn.

Do skupiny starokřesťanských panen-mučednic náleží třináct následujících článků:

Jméno svěťce	Rubrikátorovo značení a foliace v rkp. PassMusA	Rubrikátorovo značení a foliace v rkp. PassKlemC	Zlatá legenda, Maggioniho edice
Svatá Anežka a svatá Emerenciána	Život svaté Nětíšě dievky (103–106), Život svaté Emerenciany, diev<ky> (106–107)	Od svaté Nětíšě (51v–52r), O pochování s. Nětíšě (52r)	[XXIV · DE SANCTA AGNETE]
Svatá Háta (Agáta)	Život svaté <Háty>, důstojné děvy (141–144)	Od svaté Háty (60v–62r)	[XXXIX · DE SANCTA AGATHA]
Svatá Lucie	Život svaté Lucie panny (035–038)	<i>není</i>	[IV · DE SANCTA LVCIA]
Svatá Kristýna	Svatá Kristina...	Od s<vaté> Kristiny	[XCIV · DE

	(347–350)		SANCTA CHRISTINA]
Svatá Markéta z Antiochie	Svatý život, jenžto sú vedli... (318–322)	<i>není</i>	[LXXXIX · DE SANCTA MARGARITA]
Svatá Anastázie	Život svaté Anastazie, důstojné <děvicě> (053–056)	<i>není</i>	[VII · DE SANCTA ANASTASIA]
Svatá Juliána	Život svaté Juliany, důstojné panny a mučednicě (150–152)	Od svaté Juliany (63r– 63v)	[XLIII · DE SANCTA IVLIANA]
Svatá Eufemie	Svatá Eufemia...(489–491)	Od svaté Eufemie (200v–201r)	[CXXXIV · DE SANCTA EVFEMIA]
Svatá Barbora	Život svaté Barbory (018–022)	<i>není</i>	<i>není</i>
Svatá Dorota z Cesareje	Život svaté Doroty, důstojné děvicě a mučednicě Buožie (146)	Od s<vaté> Doroty děvicě (62r)	<i>není</i>
Svatá Katerína z Alexandrie	Vypravuje se pašijě svaté Kateriny, důstojné diev<ky> (611–624)	Od svaté Kateriny (260r–266r)	[CLXVIII · DE SANCTA KATHERINA]
Svatá Cecílie	Život svaté Cecílie dievě (594–604)	Od svaté Cecílie (254r–267v)	[CLXV · DE SANCTA CECILIA]
Svatá Justýna	Život svaté Justiny děvicě dokonán (501– 510)	Od s. Justiny děvicě (206v–209r)	[CXXXVIII · DE SANCTA IVSTINA]

Jako jednu z analýz představujeme passio, nebo spíše, tzv. hagiografickou romanci o sv. Justýně. Nejstarší příběh o sv. Justýně a biskupu Cypriánovi z Antiochie je datován již do roku 350 (*Conversio Justinae et Cypriani* a na ně navazující *Confessio seu paenitentia Cypriani* a později martyrium, *Passio Cypriani et Justinae*). Od počátku je stěžejní postavou sv. Cyprián z Antiochie,⁶ který byl ještě jako pohanský kouzelník do křesťanské dívky Justýny zamilován, třikrát se s ďáblou pomocí pokusil ji svést, ale nakonec uznal ďáblou prohru,⁷ přijal její silnou víru a stal se biskupem. Nový pohanský kněz se neúspěšně snaží oba světce přemluvit k modloslužbě

⁶ Často, už od počátků, je ale zaměňován se sv. Cypriánem – biskupem z Kartága (u Řehoře Naziánského, Prudentia a v neposlední řadě i u Jakuba de Voragine, když píše, že „Sanctus autem Cyprianus martyribus epistolas sepe mittebat et eos in certamine roborabat“ (Voragine 1998: *De sancta Iustina*; míněny jsou dopisy sv. Cypriána z Kartága); stejně je tomu u staročeské verze.

⁷ „Jemužto Cyprián věc: ‚Vidíš li, ež jsi i ty přemožen, zač stojí všeckna moc hubená vašě, ež nemůžete jedné děvečky přemoci, ale ona nad vámi, což jiej libo, páše! A protož chci tomu, aby mi pověděl, čí moci ona to činí, od koho li ona tu moc má?‘ K tomu ďábel věc: ‚Chceš li mi přísieci, jež mi neostaneš, pronesuť, otkadt’ tu moc má“ (PasMuzA: 505).

a začne je mučit, sám je ale zabit. Cyprián i Justýna jsou nakonec s'ati a jejich ostatky převezeny do Říma.

Zlatá legenda kombinuje všechny tři texty (BAUMEISTER: 402–403). Ačkoli už v nejstarších textech je v centru vyprávění postava sv. Cypriána, ve *Zlaté legendě* i v *Passionálu* titul textu náleží sv. Justýně, nikoli Cypriánovi. Vzhledem ke kombinaci tří textů, z nichž pouze jeden náleží z hlediska genologického k žánru *passio*, není už narativní složka umučení gradací celého vyprávění, ale pouze jakýmsi stručným dovětkem, umučení už není zobrazováno s pozdně antickou spektakulárností, typickou pro *passio* původní.

Těžiště celého příběhu spočívá v exemplární svatosti Justýnině a v konverzi jednoho z jejích nápadníků, kouzelníka Cypriána. Motiv přivolání d'ábla na pomoc a čarodějnické praktiky pohanů, pranýřované již ve *Skutcích apoštolů*, se vyskytují i v článcích o apoštolech; Berschin v tomto motivu spatřuje rysy tzv. *kouzelnického románu* (BERSCHIN 1986: 94), prvek přivolání d'ábla na pomoc bývá pokládán za původ faustovského motivu smlouvy s d'áblem (BAUMEISTER: 402–403). Roli svůdce zde neplní jako v jiných hagiografických romancích pohanský vladař, ale d'ábel v lidských službách; zásadní rozdíl spočívá v promyšlenějším tématu dialogu (není to černobílý spor, v němž se jednoznačně uplatňuje topos *modly, nebo smrt*). Takto vypadá dialog mezi d'áblem v Cypriánových službách a světicí, kterou se pokouší svést:

To diábel puověďev, sě v tvář panenskú proměniv, k svatěj Justině přišed, vecě: „Aj, dievko šlechtná, toť k tobě jdu s tiem úmyslem, chtiec s tebu v čistotě navěky bydliti. Ale prosi tebe, pověz mi prvé, která nají za to odplata od Buoha bude?“ K tomu svatá Justina vecě: „Za malá utrpenie veliká náma odplata přide.“ K tomu diábel vecě: „Panno milá, pročez jest to Buoh řekl tehdy, když člověka stvožil: „Rost'te a plod'te sě a naplňte zemi?“ Strach mě jest velmi, budeva li v čistotě bydliti, budeva sě Buožiemu prikázání protiviti, chtiec sobě odplaty dobyti, u Buoží hněv upadneva!“
To mluvě diábel, počě srdce té svatě dievky ve zlém myšlení zažiehati tak silně, ež již pomysléše, chtiec po jeho radě postúpití. Avšak brzo sě navrátivši, a jež diábel s ní mluví, urozuměvši, počě sě inhed znamením svatého kříže žehnati, a inhed ten diábel přěd ní zmisal.
(PassMusA fol. 503–504)

Svatá Justýna odpovídá biblickým jazykem a žehná se znamením kříže – dává tak čtenáři návod, jak reagovat na milostné pokušení.

Z prototypu *passio* zůstal v textu pouze topos *modly, nebo smrt* a obvinění křesťanky z morové rány (kterou ve vyprávění způsobil d'ábel, aby se pomstil). Znamení kříže je symbol používaný až později.

Oproti své latinské předloze je *passionální* verze pouze zkrácena v popisu d'áblových pokusů svést Justýnu a je vynechán jeden ze závěrečných údajů o tom, kde jsou v Římě oba světci

pohřbeni, a přesnější datace jejich smrti.⁸ Abreviaci v tomto místě interpretujeme jako vynechání údaje pro české recipienty nedůležitého.⁹

V této hagiografické romanci s vlivem žánru *kouzelnického románu* na základě topiky, motivů a narativní struktury vidíme funkci zábavnou převažovat nad funkcí didaktickou. Vyprávění příliš dlouhé na to, aby bylo použito jako exemplum v kázání, navíc s atraktivní zápletkou a faustovským motivem tak považujeme – i ve vztahu k jeho východnímu původu – za jeden z nejpokročilejších případů procesu zesvětštění náboženské literatury a procesu *romancizace*.

Závěrem: proměna *passio* v hagiografickou romanci

z Voraginových ani ze staročeských passionálních hagiografických textů o svatých pannách-mučednicích z doby křesťanského starověku nemá svou původní předlohu v době, kdy vznikala původní akta a *passiones*. Žánrový prototyp akta není oproti *passio* ve vývoji dále reflektován, nejstarší původní předlohy k nim vznikaly až v době, kdy v žánru *passio* probíhala tendence směrem k narativizaci, tedy od konce 4. století, ale většina z nich má svůj původ až v 7.–9. století. Přesto je v těchto původních předlohách dobře patrný model *passio*, který se osvědčil dříve, s původním inventářem topoi: ve všech textech přítomné *modly*, *nebo smrt*, *imitatio Christi* (Lucie, Kateřina, Cecílie), *ancilla Dei* (Agáta, Lucie, Markéta, Cecílie), *sponsa Christi* (Dorota, Kateřina), touha po smrti (Agáta, Dorota, Eufemie), někdy i poděkování za rozsudek smrti (Dorota), a téměř vždy dialog, který se vyvinul z původního soudního výsledku obžalovaného křesťana a římského hodnostáře.

Tendence k atraktivizaci příběhu gradovala ve vrcholném středověku (tehdy přibýly především topoi urozeného původu a krásy), kdy byly *passiones* ovlivněny světskou romancí a začaly kromě funkce exemplární, didaktické plnit funkci zábavnou. Podstatnou proměnou prošlo pojetí ďábla: zatímco v původních aktech a *passiones* byl pohan nástrojem ďáblovým, v pozdějších textech se transformoval do ďábla personifikovaného (Markéta, Juliána, Justýna).

Spolu s narativním vlivem světské romance měly zejména na hagiografické texty o svatých ženách vliv dobové sociální pohnutky. Panny-mučednice jsou nejen díky svému prolití krve vzorem svědka víry, ale také ideálními ženami nejen s křesťanskými ctnostmi, ale i s odvahou vzdorovat a rozhodovat o svém životním osudu podle svobodné vůle (včetně zachování čistoty a odmítnutí sňatku, nakládání s majetkem – Kristýna, Lucie). Světská romance tak ovlivnila genezi nového žánru, hagiografické romance, a značně sblížila světskou literaturu s náboženskou a historickou (ve smyslu faktografičnosti) s fikcí.

⁸ „Nunc autem, ut dicitur, Placentie requiescunt. Passi sunt autem vii kal. Octobres circa annos domini cclxxxvii sub Diocletiano“ (Voragine 1998: *De sancta Iustina*).

⁹ V této otázce by byl nápomocen podrobnější výzkum úcty ke svaté Justýně a svatému Cypriánovi v českých zemích.

PRAMENY

ACTA SANCTORUM

Acta Sanctorum Database on CD-Rom, Software version 4.00. 1992–2002

PASSMUSA

Passionál tzv. *Musejní* (Gebauerův, Juhnův), Knihovna Národního muzea v Praze, signatura III D 44

PASSKLEMC

Passionál tzv. *Klementinský*, dopsán roku 1395. Národní knihovna České republiky, signatura XVII C 52

VORAGINE, Jakub de

1998 [kolem 1260] *Legenda aurea. Edizione critica a cura di Giovanni Paolo Maggioni, Millennio medievale* Testi, 6., 3
(Tavarnuzze: SISMEL – Edizioni del Galluzzo)

LITERATURA

BAUMEISTER, Theofried.

2000 [1980ff] „Cyprian v. Antiochia“, in *Lexicon des Mittelalters* 2 (Stuttgart: J.B. Metzler Verlag), s. 402–403

BERSCHIN, Walter

1986 *Biographie und Epochenstil im lateinischen Mittelalter. Von der Passio Perpetuae zu den Dialogi Gregors des Grossen, in Quellen und Untersuchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters* 8 (Stuttgart: Hiersemann)

2004 *Biographie und Epochenstil im lateinischen Mittelalter. Topik und hermeneutik der Mittelalterlichen Biographie: Register zum Gesamtwerk, in Quellen und Untersuchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters* 15 (Stuttgart: Hiersemann)

GAUNT, Simone

2000 „Romance and other genres“, in Roberta L. Crueger (ed.): *The Cambridge companion to medieval romance* (Cambridge: Cambridge University Press)

STOUCK, Mary-Ann (ed.)

1999 *Medieval Saints: A Reader. Readings in medieval civilizations and cultures* 4 (Toronto: Broadview Press)

ŠUBRT, Jiří

2009 „Sanguis martyrum, semen christianorum: idea mučednictví v rané církvi“, in Petr Kitzler (ed.): *Příběhy raně křesťanských mučedníků. Výbor z nejstarší latinské a řecké martyrologické literatury* (Praha: Vyšehrad), s. 16–48

WOGAN-BROWNE, Jocelyn

2001 *Saints' lives and women's literary culture c. 1150–1300. Virginity and its Authorizations* (Oxford: Oxford University Press)

“I Love Justine So Much That I Cannot Live Without Her...” The Story Transformation From Passio to Hagiographic Romance

The *passio* genre in late medieval hagiography was subject to a process of evolution which involved the influence of secular literature and various social impacts. Here, the focus is texts about holy virgin-martyrs. We compare their presumed origin with its variant in Voragine's *Legenda aurea* (cca 1260), and this Latin version with its vernacular translation in the old *Czech Passionál* (cca 1357), with thirteen old Czech and eleven Latin articles (two of the Czech ones not included in *Legenda aurea*). Comparative analysis shows an increasing narrativity and stressed entertainment function. Three primary genres influenced *passio*: *Apostelroman*, *Zauberroman* and above all the *romance*, which gave rise

to the *hagiographic romance*. A variety of interesting features may be observed here, such as the presence of topoi typical of the original *acta* and *passiones* on the one hand, and the influence of the feminization of sanctity and the transformation of the social status of women on the other hand.